

СВОБОДА SVOBODA УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. No. 37. Jersey City, N. J., Monday, February 15, 1937, 1937.

VOL. XLV. Ч. 37. Джерзі Сіті, Н. Дж., понеділок, 15-го лютого, THREE CENTS

РУЗВЕЛТ ДУМАЄ ВІДКЛИКАТИСЯ ЗА СУД ДО НАРОДУ

ВАШИНГТОН. — З цілої низки фактів стає ясно, що опозиція проти проекту реформи федерального судівництва, висуненого президентом Рузвельтом, має багато ворогів, і то не тільки серед консервативних республіканців і демократів, але й серед ліберальних членів конгресу.

З огляду на те, що через цю опозицію проект Рузвельта може перепасти, президент, як кажуть, стоячи близько нього люди, задумує віднести в цій справі до всього народу та зажадати від нього поперта для свого плану реформи судів.

Між іншими проти проекту Рузвельта заявили сенатор Кларк з Мізурі й сенатор Гвілер з Монтани.

ВІДУКИ ПО КРАЮ ТЕЖ ЧАСТО ПРОТИ ПРЕЗИДЕНТОВОГО ПРОЕКТУ.

НЬЮ ЙОРК. — На річному бенкеті в честь уродин Лінольна, який правильно справляє Краєвий Комітет Республіканської Партії, виступав між іншими з промовою Алфред Ландон, бувший губернатор стеїту Канзас і бувший кандидат Республіканської Партії на уряд президента Злучених Держав. Бесідник атакував план Рузвельта щодо реформи суду як замах на основи американської свободи. В тому самому тої промовляли інші бесідники, між котрими був сенатор Г. Стайлз Бріджес з Нью Гемпшир.

Ля Гвардія, посадинок міста, діткнувся справи цієї реформи в своїй промові, котру він виголосив у присутності 1,600 осіб, зібраних у вищій школі Абрагама Лінольна з нагоди надачі Ля Гвардії медалі, призначеної йому голосами учеників як горожанця міста, найбільше заслуженому для школи міста. Ля Гвардія зазначив, що проект президента Рузвельта, він порівняв нинішнє положення в краю до положення в часах Лінольна та закидав навищою судові брак розуміння потреб часу, виказуючи судою, що подібним нерозумінням потреб часу найвищий суд колись найбільше причинився до викликання горожанської війни в Америці.

Професор Реймонд Моді, колись член президентового „мозкового тросту“, у своїй промові на радіо закликав край боротися проти плану президента.

ГОРОЖАНСЬКІ ВІЛЬНОСТИ НА ПОЛУДНІ ЗАГРОЖЕНІ.

ВАШИНГТОН. — Установлений президентом Рузвельтом комітет для розсліду стану арендного фермерства каже в своїм рапорті, що великі земельні власники часто насильними способами загрожують горожанським свободам арендних фермерів у південних стеїтах. Банди земельних власників не дозволяють арендарам землі організуватися, ні збиратися, не зважаючи на конституційні гарантії свободи зборів і організації.

Комітет підкреслює потребу зарадити чимскорше на ці зловжитки, і президент Рузвельт приготував в цій справі спеціальне послання до конгресу.

МОТОРОВА КОРПОРАЦІЯ КЛИЧЕ РОБІТНИКІВ ДО ПРАЦІ.

ДІТРОЙТ. — Генеральна Моторова Корпорація сподівається покінчити з роботою до вістрів понад 100,000 робітників, щоб відбити собі 44-денну перерву в продукції через страйк.

На зборах делегатів відділів автомобільної юнії, що зібраних для вислання звіту страйкового комітету, Гомер Мартин, президент юнії, заявив, що організація має тепер 200,000 членів у промислі; число членів від останньої конвенції, що відбулася останнього квітня, зросло чотири рази. Збори ухвалили резолюцію, в котрій закидають Виліємові Грінові, президентові Американської Федерації Праці, й Джанові Фрейові, президентові департаменту металевих факів, що вони помагали підчас страйку Генеральній Моторовій Корпорації.

НЕ ХОЧЕ ВИДАТИ ІМЕН ШПИГУНІВ ПРОТИ РОБІТНИКІВ.

ВАШИНГТОН. — Роберт Пінкертон, президент відомої агенції детективів того імені, не захотів подати сенатському субкомітетові, що розслідує шпигунство проти робітників, імен тайних агентів, які оперують між автомобільними страйкарами, бо, мовляв, тоді життя тих агентів не було би безпечне. Субкомітет задумує потягнути свідка до відповідальності за непослух конгресовому тілу.

НЕДОСТАЧА СТАЛІ.

ВАШИНГТОН. — Уряд розкрив факт, що праця кола будови 6 нових воєнних кораблів і 3 підводних човнів перервано через недостачу сталі.

ФІЛЬМА ПОМАГАЄ СПРАВЕДЛИВОСТІ.

Фільма не раз стала у пригоді, але ще ні разу серед таких обставин як ось тут.

В Олд Байлей у Лондоні вбито одну стару жінку. У неї мешкали деякі нас якнайменше Альфред Стратфорд і його приятелька Мері Флін, які по вбивстві втекли. Очевидно — вони були винні.

Даремно шукали їх скрізь. Виявилось тільки, що вони обіє купили собі одяги у крамця на Кінг стріті, на передмісті Геммерсміт. Але продавець не міг дати точного опису.

Та перед кравцем стояли завжди вуличні фотографі, які робили знімки-фільметки з прокоханих. Поліція зібрала вісім тисяч таких знімків і розложила їх перед усіма, хто знав підозрілу пару. Пізнала одна жінка, яка знала їх під назвою панства Вільямс. Негайно відбили велике число фільметок і розіслали їх по цілій Англії. Вже в кількох днях вилорив їх констабль у Дальстоні під назвою панства Деї. Мешкали кілька кроків від комісаріату, отже недалеко потребували йти. Це було 3. жовтня, а вже 19 листолату м. р. покарали його смертю, а її засудили на 8 літ в'язниці.

Англійська справедливості дуже швидко. Очевидно, правдиві злочинці будуть виминати брукових фотографів.

КОЛХОЗИ ВИРІЗУЮТЬ ХУДОБУ.

Як повідомляє советська преса, в ярославській окрузі колхози вирізують масово господарські звір'ята. Впродовж 11 місяців мин. року вбито в тій окрузі 40 тисяч штук рогатої худоби, 15,700 овець і 10 тисяч штук безрого. Подібне явище виступає теж в інших округах. Кореспондент „Правди“ підкреслює, що навіть кари не причиняються до зменшення цього явища. Пояснюють його перш усього браком паші.

ОГРАБИЛИ ФАРМЕРА.

Один український фермер із Смоки Лейк, перебуваючи на відвідинах до Едмонтона, дався намовити двом „симпатичним“ незнайомим літи з ними напиться пива до готелю. Випили кілька склянок пива, фермер заснув, а пробудившись, переконався, що його „приятелі“ не склянки десь пропали. Обшукавши кишені, переконався, що бракує йому 41 доларів, які привіз зі собою до дому. Фермер каже, що милив товаришів від склянки він знає з лица, лиш не знає їхніх назвищ.

ЗРАБУВАЛИ МІШОК З ГРІШМИ.

На дорозі до села Клячани під Новим Санчем два бандити напали на урядовельну міську поштовою агенцію, Вероніку Губкову, що в товаристві поштового післанця верталася з міста. Один напасник ударив Губкову кілька разів ударом у голову, а другий вирвав післанцеві мішок з грошевиими посылками, вартості кількох тисяч зл. За збігачами дала Губкова кілька стрілів, але хибила.

ОРИГІНАЛЬНИЙ БРІДЖЕВИЙ ТУРНІР.

В англійським місті Сейнт Альбан відбувся недавно оригінальний бріджвий турнір, у якому взяло участь багато чільних англійських бріджистів. Оригінальність цього турніру була в тім, що перша нагорода була невідомо. Комітет проголосив, що переможець, який здобуде найбільше пунктів, дістане якусь дорозу нагороду. Зовсім несподівано першу нагороду здобула панна Вініфред Шорк. Підчас проголошення висліду турніру заявили їй, що вона дістане... корову. Одночасно комітет поставив умову, що переможниця мусить пів години водити корову по вулицях Сейнт Альбану. Всі думали, що міс Вініфред Шорк відмовиться від цієї пощести. Але у визначені часі прийшла до клубу молода дівчина по назві Шорк, причепила корову на мотузку і водила її пів години по цілому місті у товаристві товпи цікавих.

ЯК ОКРАДАЛИ ГРОМАДУ.

В окружному суді в Тернополі відбулася розправа проти Івана Базара, бувшого в'їта в Бастасові, Філіпа Гальки, бувшого писаря і Семка Кураша та Гринька Малиса, членів громадського уряду, за зловживання громадськими грошми. Зловживання допускався годоно писар Галька, що був одночасно і касиром. В роках 1929—1934 спроневерення дійшли до кільканих тисяч зл., що було можливе тільки при цюкватій неадекватній контролі в'їта та асесорів. Після доведення розправи засуджено Філіпа Гальку на 1 рік безоглядної в'язниці, а інших обвинувачених увільнено.

ПЕКОЛЬНИЙ ДЗВІН.

Як повідомляють із Шангаю, на вершкх гори Кіюва-шав, званої святою, в провінції Ангвей, кількисот робітників працюють над відлином великого дзвону, що буде важити 22 тисячі кг. Приготовлено вже матеріал до відливу на основі принципів будівельської релігії. Дзвін умістять на вежі, побудованій на вершкх святої гори Кіюва-шав. Буде зватися лекольним дзвоним і, як каже китайська преса, його звуки будитимуть „душі, що гірнули в безодні пекла“.

ТІЖКА БАТЬКІВСЬКА РУКА.

В громаді Пруси, повіт Самбір, між Василем Кузевом, літ 28, і його батьком Петром урпатилася бійка. Василя побили палицями парубки батька, Павло Татарський і Іван Михалевич, так, що від ран Василь помер.

НАДУЖИТТЯ ПРИ ОБЛАНЗАЦІ ДОВЕДИЛИ ЛЮДІ.

У Венгрові на Люблинщині викрили надужиття при влаженні надужиття льотерії. Організаційний комітет скрив 25 лосів на найцінніші виграни. За крадіж лосів посядудили в'їта Москва. Під натиском публичної опії Москва подався до дімісії.

ЕПІЛОГ ВОДИННОЇ ТРАГЕДІЇ.

В селі Росохач, чортківського повіту, від довшого часу вітчим Андрій Фурега утримував любовні зносини з жінкою свого пасерба Василя Мацишина, Федорою Мацишиною. Коли довався про це пасерб Василь Мацишин, і його мама, а жінка Андрія Фуреги Розалія 1 зам. Мацишин, 2 зам. Фурега, обое при помочі інших членів найближчої родини старалися вилунити на Андрія Фурега і Федору Мацишин, щоб зірвали свої зносини, одначе переконання їх не помагали. Остаточно дня 3-го жовтня м. р. Федора Мацишин покинула свого чоловіка і замешкала при Андрію Фуредзі. Василь Мацишин кілька разів приходив до дому Андрія Фуреги і просив жінку Федору, щоб вернула додому, а коли вона разом з Фурегою заявила йому, що додому не піде, Василь Мацишин зарубав сокирою вітчима і власну жінку, а сам, віддавши сокиру до рук рідної мами, жінки Андрія Фуреги, зголосився добровільно на постерунку поліції. Дня 22. грудня м. р. відбулася в тій справі розправа перед окружним судом у Чорткові, який засудив Василя Мацишина на 3 роки в'язниці, беручи на увагу, що він убив вітчима і жінку під впливом сильного зворушення.

ЖАХЛИВІ ЦИФРИ.

Комітет боротьби з кризою при Лізі Націй оголосив недавно звіт, що потрясає трагічною вимовою цифр. Впродовж одного року 2 мільони 400 тисяч людей вмерло з голоду, а 1 мільон 200 тисяч відбало собою життя з нужди. Далеко читаємо в цій статистиці, що ріжні спекуляційні силки, торговельні організації й ріжничо-промислові картелі рішили не допустити до обниження цін. Замість роздати надмір продуктів білим і голодним, рішено зичити: півтретя мільона кг. цукру, 568 вагонів збіжжя, 144,000 вагонів рибу, 267,000 вагонів кави. Крім того спалено 432,000 вагонів збіжжя і 600 сотнарінь мяса в консервах. Все це дає 8 біліонів, 438 мільонів, 840 тисяч кільограмів харчевих продуктів. Харні, знищені в одній році, були би вистарчили на одлілення кожного з тих нещасливих бідаків, яких голод і нужда загнали в обійми смерті. Обчислюючи річне спожиття у висоті 980 кг. на голову, зиднені харні були би вистарчили на 3 роки.

ОБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИ СТАРОДІВЦТВА.

Обезпечення товариство у Контгагені відкрило новий відділ обезпечення, призначений виключно для тих, що стають старими дівами. Обезпечуватись може кожна молода дівчина, не зважаючи на те, чи вона буде старою дівою, чи ні. Якщо обезпечена вийде до 40 літ замуж, тоді всі вплачені гроші залишаються власністю обезпеченого товариства. Якщо обезпечений не вдасться вийти замуж, то обезпечене товариство виплачуватиме їй до смерті пенсію.

МАСОВІ АРЕШТИ В УКРАЇНІ ПІД СОВЕТАМИ

МОСКВА. — Орган комуністичної молоді „Комсомольская Правда“ доносить з України, що там ГПУ переводить нові масові арешти, бо тайні шпигуни впали на слід великої організації революціонерів і саботажників, яких зачислюють до „троцькістів“. Часопис доносить, що саме через саботажну акцію арештованих повстало обниження промислової продукції в київській окрузі.

ПОЛЬЩА В РУКАХ ПОЛЬСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ.

ВАРШАВА. — Доля Польщі буде віддана в руки молоді. А ця молодь каже, що вона не може стерпіти партійної гризні, якою просякнута Польща. Вона доцїнно заслуговує старих польських революціонерів, які вони положили для відбудови Польщі, але не може зрозуміти партійної заїдлости старих провідників. Ось на цій молоді, що є радикальній націоналістичною і схильною до дуже радикальних соціальних реформ, рішили опертися теперішні провідники, що держать у Польщі владу. А це значить, що Польща стає наскрізь фашистською державою.

ГНІВАЮТЬСЯ, ШО СКАЗАВ ПРАВДУ.

ВАРШАВА. — Шеба, чехословацький посол у Букарешті в Румунії, написав книжку, в якій змалював боротьбу поляків за незалежну Польщу. Шеба пише, що кидає правдиве світло на польське інтриганство підчас мирових переговорів у Версаю, бо це вияснило, чому Польща стала великою і поширила свої границі коштом інших народів. Поляки обурилися на ту книжку, бо її написав визначний чеський політик і близький співробітник президента Масарика, а далі ще й муж довіря теперішнього чехословацького президента, Бенеша. Крім цього передмову до книжки написав чеський міністер справ заграничних. Реагуючи на ту книжку, польський письменник Адольф Новачинський відіслав чехословацькому послові в Варшаві ордер Білого Вірла, яким був наділений з боку чехословацького уряду. А в польському соймі заїнтерпелювано в цій справі польського міністра справ заграничних, Бека. В інтерпелляції сказано, що чехи віддавна шкодять Польщі, гнетуть польську людність, що живе під Чехословащиною, а далі — піддержують українських терористів, що працюють проти Польщі.

НАЦИСТИ ПРОТИ ПОЛЬСЬКИХ „НАДІЙ“.

БЕРЛІН. — На Горішнім Шлеську, що є під Польщею, заступник польського воєводи з Бялостоку сказав на похорон польського ветерана, що він жаліє, що його не можна поховати в його родинним селі, яке опинилося під „німецькою займанщиною“. Але, казав він далі, треба „надіятися“, що ця земля вернеться до Польщі. Ця його заява спричинила з боку нацистичного уряду протест, який вислано до Варшави.

НІМЕЧЧИНА ПОПИРАЄ ДАЛІ РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ.

БЕРЛІН. — Німецький уряд проголосив формально, що його дипломатичне представництво при еспанським повстанським генералі Франсіску Франку піднесено до гідності амбасади.

БЛОКАДА НЕ ВДАЄТЬСЯ.

ЛОНДОН. — Міжнародна комісія, що хоче спинити чужинську інтервенцію в громадянській війні в Еспанії, не може нічого вдіяти. Вона хотіла завести блокаду Еспанії, щоб не допустити до неї чужих військ та довозу амуніції, але проти цього проекту виступила Португалія. Через те проект убито.

ЖИДИ БЕРУТЬСЯ ДО ДАЛЬШОЇ КОЛЬОНІЗАЦІЇ.

ВІДЕНЬ. — Незабаром тут відбудеться жидівський світовий конгрес, у яким візьмуть участь жидівські преставники, що прибудуть з ріжних країв світу. Радитимуть над тим, куди вивести жидів з тих країв, де їм нема можності жити. В першу чергу будуть розбирати проект перевезення 50,000 жидів до Австралії.

МАНІФЕСТАЦІЯ РУМУНСЬКИХ ФАШИСТІВ.

БУКАРЕШТ. — Понад 150,000 фашистів, що зіхалися в столиці краю, віддали пошани двом румунським фашистам, що погибли в Еспанії, де боролися по стороні генерала Франка. Поляглими є д-р Іван Моца і д-р Василь Морін. Їх тіла привезено до Румунії, а тепер поховали їх з великою парадом. Цей похорон переміняє румунські фашисти у величезну фашистську маніфестацію. На похорон надіслали вінки: Гітлер з Німеччини і генерал Франко з Еспанії. Провідник Залізної Гвардії, себто відомої фашистської організації, заявив, що створено ордер Моци і Моріна, яким будуть наділені ті, що наражають своє життя для справ „фашизму, антисемітизму і румунського націоналізму“.

"СВОБОДА" (LIBERTY)

FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 61-63 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
on March 30, 1914 under the Act of March 8, 1919.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакції не відповідає.

Адреса: "СВОБОДА", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

КІНЕЦЬ АВТОМОБІЛЬНОГО СТРАЙКУ

Угода, заключена між представниками Генеральної Моторної Корпорації й представниками юнії „Об'єднані Автомобільні Робітники Америки“, поклінчила перший справжній великий страйк автомобільного промислу в Америці. Страйк цей був справді великий, бо тривав 44 дні, бо через нього не працювали 105,000 робітників зовсім, а 120,000 інших робітників працювали тільки частинно. Грошеві втрати через страйк були величезні. Обчислюють, що робітники тратили в робітничій заплаті по одному мільйону доларів на день, а підприємство втратило багато мільйонів доларів.

Страйк зазначився в пам'яті населення передівсьм двома чинниками. Поперше, тут виступив в активній боротьбі за краще життя робітників Комітет для Промислової Організації, що під проводом Джана Лунса веде організування робітників на основі засади цілих промислів, у супереч організуванню робітників на засадах факхів, що її представляє Американська Федерация Праці. Подруге, в цьому страйку американські робітники примінили на більшій скало нову страйкову техніку, а саме „сидячий страйк“.

Угоду, котрою закінчено страйк, кожна спірна сторона представляє за свою перемогу. Прихильники Комітету для Промислової Організації в доступній собі органах преси представляють угоду за перемогу Комітету, а противники Комітету представляють цю угоду за програму Комітету або робітників. Між противниками Комітету для Промислової Організації є прихильники капіталістів та прихильники фахових організацій, організованих в Американській Федерация Праці. Через те й Американська Федерация Праці знайшлася в одному човні з ворогами всякої робітничої організації, і Вільям Грін осуджує угоду як велику програму всіх робітників.

Коли йде питання за те, що представляє собою угода для робітників, то тут треба відділити інтереси робітників від інтересів організації. За становища Комітету для Промислової Організації та приналежності до нього юнії угода була перемою, бо ця юнія признана як представниця робітників, а по часті навіть одинока представниця. Зі становища Американської Федерация Праці це признання є невдачею для Федерация. Одне від цих питань є важніше питання: яке значіння має ця частинна удача автомобільної промислової юнії та частинна невдача фахових юній для робітництва. Страйк та угода утвердили існування промислової юнії й зробили її активним чинником у боротьбі робітників за краще життя. Чи одначе нова юнія скріпить цю боротьбу, чи може її повстання доведе тільки до гризні з фаховими юніями Американської Федерация Праці, що зведе боевість юній на бездорожжя братовбивчої боротьби, цього нині передбачити ще не можна. Робітникам треба пам'ятати на цю можливість та дивитися за те, щоб їх сила росла, а не слабала.

В. Буднівський.

РОДОМ З ПЕКЛА

— Я не твій ворог і не хочу забрати тобі теці. Жонатому якось не личить жити без теці, коли вона ще меле язиком!

Сидір вже не поїхав далі з Іваном. Сидір і його крам лишилися в Дубрівці. Далі поїхав сам Іван, бо до вдови Сидіра таки не здухав його намовити. Поїхав сердитий, та не загнівався на Сидора за те, що перейняв його і дівку забрав зпід носа. Коли вертався із своєї поїздки, розпродавши весь свій крам, вступив по дорозі до Дубрівки. Очевидно, заїхав до побратима.

Вже доїждючи до Дубрівки, Семенич чув від людей, що Горощки не конче живуть з собою, як Бог приказав. Чув, що муж і жінка в такій згоді, як пєс з котом. Горощки ніяк не показували Семеничеві, що жається і що радо відступив би свою жінку будькому, або що вже перазад думав, чи не втекти від неї. Зате Марина, бачило би від нехочу бовтнула, що могла дістати ліпшого мужа, та вибираючи між двома, зте вибрала Семенича. Відбав з постановою при першій нагоді знов заглянути до Дубрівки і до Горощка.

Хата Горощка стала щораз більше подобати на пекло.

ПЕРЕД ЗМІНОЮ ДЕКОРАЦІЙ

Нова серія судових убивств у Москві і далші процеси проти „старих“ большевиків, що готуються в тайних канцеляріях Сталіна, примушують цілий світ думати про причини цієї різни. Який політичний інтерес велить Сталінові йти на такі небезпечні спроби, як судові розправи над заслуженими комуністами, які „жаються“ всенародно і своїми устами визнають себе за палів, шкідників, агентів світового капіталізму та піджигачів війни? Не може бути спору про те, що Сталін цими процесами і розстрілами своїх же товаришів нічого не виграв в опінії світу, а тільки програє. Якщо Сталінова, найдемократичніша конституція могла декого одурити своїми гарними словами, то процеси проти старих большевиків виявляють, що „форма змінюється, але тирания лишається без перемін“.

І не тільки в очах культурних людей цілого світу відкриває Сталін усьо зогнілисть своєї диктатури; також у рядках комуністичних партій різних країн шириться безладдя і розтіч. Справді, коли бувший голова Комінтерну Зінов'єв, коли бувший заступник Леніна в советським уряді Каменев, коли багато інших комуністів, що мають за собою царську каторгу і довгу революційну боротьбу, — обернулися в нужденних запруданих Гітлера, то хто може гарантувати, що й теперішній-предсідник Комінтерну, Димитров не є вже тепер також „фашистський агент“? Для кожного чесного комуніста, що донедавна вірив усім гаслам Москви, наразі встає питання: чи не краще буде відійти від такого товариства, в якому можуть вести перед такі підозрілі особи, що підшитаються під революційні гасла, а в дійсності виконують приказ „клясового ворога“?

Та й між союзниками СССР, які в обороні протинімецького наступу, покладають надію на допомогу червоної армії, може виникнути глибокий сумнів щодо сили і надійності большевицького війська, коли „агенти німецького фашизму“ позалазали у всі ділянки советської державної машини.

Звичайно, Сталін, не в тімат „битий“ і мусить роуміти, як

Здається, що й російські комуністи невідомо, але фатально йдуть цією протоптанною в історії стежкою. Уже навіть можна бачити виразно ті ідеї, під якими має статися советський „термідор“. 19 років большевицької диктатури не минуло марно. За цей час витріслися ідеї „свободи, рівності й братерства“, на яких мі-

Вірнає питання — як що року при цій і подібних нагодах: чи пригада ріжних дат з історії нарітних українських визвольних змагань, пригада ріжних наших термів і поразок, викликує тільки почуття жалю, опірчення, моральної депресії та зневіри, — чи може з підсумків усіх тих дат таки видохити, що нічого кидатися у пропасть дефітизму? Нам здається, що коли кажемо про дні 22 січня 1918 року і 22 січня 1919 року, то замало казати й про недалеку 20-ті роковини большевицького перевороту, що започаткував кінець української державності, і замало зупинятися тільки на негативних позиціях нинішнього всеукраїнського дня. Нам здається, що коли вже казати про кульмінаційні точки наших успіхів і невдач, то треба й казати про те, чим ми були ще буквально на переломі російської та української революції, чим ми були ще на початку світової війни? І коли ми пригадаємо собі, що ще у 1914/16 рр. панувала в Наддніпрянській Україні повна мовчанка, на сторожі якої стояв всемогутній московський багнет; коли згадаємо, що чейже властиво відроджен-

— Вернуся ще раз до хати, — погадав. — Як далі в нати буде пекло, то візьму, що мое, і втечу. Жінку лишу.

Поїхав до Дубрівки. Приїхав до хати і немало здивувався. Гадав, що бачи покаялись і поправилися. Теця, котра його побачила крізь вікно, вистрибувала з хати, прискочила до нього, обіймала за шию, та стала цілувати. Пісця такого привітання стала голосити, ломлячи руки.

— Бог тяжко скарив нас за те, що ми тобі так допікали. Тяжко скарив мене, ще тяжче мою дитину!

— Що сталося? — спитав Сидір.

— Сталося таке, що я втрапила доньку. Марина втопилася в ріці. Втопилася. Ти втрапила любу жінку, та через те сиротою не будеш, бо я ще живу. Я подбав, щоб тобі у мене було добре.

Сидір виправ воли і завіз до стаї. Лишивши скриню на возі, закотив його до возівні. Пішов до хати, щоб довідатися, як то було з його жінкою. Хоч ні троха, не жалував за нею, цікавий був. Треба було знати хочби на те, щоб знати, що відповісти, коли хто його питає, що сталося з його жінкою. Теця стала розказувати.

Крізь Дубрівку їхав твій приятель Семенич. Як звичайно, так і тепер вступив до нас. Як ти може ще не знаєш, то я тепер скажу тобі, що й він по-

ще прийшло державне рабство, панування всесильної бюрократії і звиряча ненависть усіх проти всіх. Запала ідея світової революції, а натомість виріс московський імперіалістичний націоналізм. Чи можна було собі уявити, щоб російські большевики писали перед 20 роками про „великий російський нарід“ та про його „історичну славу“? А тепер московська „Правда“ з 15 січня 1937 р. проголошує:

„Перед 700 роками німецькі лицарі пробували покрити „дикі слов'янські племена“. Російський нарід виступив проти них і розторожив їх на замерзлім Чудським озері. Російський

нарід творить собі свою велику будучність. Тільки народом, що творить історію і витворює багатство й могутність своєї батьківщини, є властиве чуття національної гордості. Любимо свою російську мову, великий, сильний, образований язык... Ніщо не може встояти перед творчою силою відродження народу, що буде свою державу. Такий нарід є здібний до великих діл, до героїстичних і чудес“.

Ось так перед своїм занепадом большевизм шукає підсилення в московським націоналізмі.

Д. М.

НЕ МОЖЕ ЗАГИНУТИ

День 22 січня дав українським часописам рівного наві прямоку нагоду (що зовсім природне) до висказування ріжних думок у зв'язку з цим пропам'ятною подією, що є зв'язана із згаданим днем. Такий роздумування помістило й львівське „Діло“. Воно вправді сконцентрувало всю увагу на Україну під Советами і на московську неволю, а про польську, можливо, що з цензурних причин, не згадує, та проте знаходимо там думки, які варто передати. Особливо ті, що намагаються дати відповідь на питання, чи ми ще живемо традиціями 22 січня 1919 р., чи не є нація, щоб здійснилися ті ідеали, що знайшли вираз у державному Акті Соборності. „Діло“ відповідає, що українська нація, що в тяжких історичних обставинах здобулася на акт з 22 січня 1919 р., не може загинути. Вона мусить добитися того, щоб Свято Соборності було святковане що року на Софійським Майдані — в Києві. А до цього висновку доходить згаданий часопис шляхом ось такого роздумування:

„Вирінає питання — як що року при цій і подібних нагодах: чи пригада ріжних дат з історії нарітних українських визвольних змагань, пригада ріжних наших термів і поразок, викликує тільки почуття жалю, опірчення, моральної депресії та зневіри, — чи може з підсумків усіх тих дат таки видохити, що нічого кидатися у пропасть дефітизму? Нам здається, що коли кажемо про дні 22 січня 1918 року і 22 січня 1919 року, то замало казати й про недалеку 20-ті роковини большевицького перевороту, що започаткував кінець української державності, і замало зупинятися тільки на негативних позиціях нинішнього всеукраїнського дня. Нам здається, що коли вже казати про кульмінаційні точки наших успіхів і невдач, то треба й казати про те, чим ми були ще буквально на переломі російської та української революції, чим ми були ще на початку світової війни? І коли ми пригадаємо собі, що ще у 1914/16 рр. панувала в Наддніпрянській Україні повна мовчанка, на сторожі якої стояв всемогутній московський багнет; коли згадаємо, що чейже властиво відроджен-

нарід творить собі свою велику будучність. Тільки народом, що творить історію і витворює багатство й могутність своєї батьківщини, є властиве чуття національної гордості. Любимо свою російську мову, великий, сильний, образований язык... Ніщо не може встояти перед творчою силою відродження народу, що буде свою державу. Такий нарід є здібний до великих діл, до героїстичних і чудес“.

Ось так перед своїм занепадом большевизм шукає підсилення в московським націоналізмі.

Д. М.

ЯК МОСКВА НИЩИЛА УКРАЇНСЬКУ МОВУ

В 1936 р. появилася книжка Р. Смаль-Стоцького п. з. „Українська мова в советській Україні“. В цій книжці виказано документально, як Москва від непам'ятних часів аж по сьогоднішній день винищує систематично й послідовно українську мову, й то як у живім слові так і друкованім. М. Семчишин передав у львівським часописі „Наш Пропор“ зміст цієї книжки.

1. Дещо з історії. Історія українського народу під Москвою — пише проф. Стоцький — це один ланцюг поневолення і зарозом безнастанного переслідування не тільки української мови літературної, але української мови взагалі. І здається, що важко знайти якийнебудь інший нарід в Європі, що його мова переживалаб такі переслідування, безоглядні й дикі, які впали на український нарід під Москвою.

Від найдавніших часів Москва визнається однією — дуже притаманною для її душі — рисою: цілковито нестерпністю до всього чужого. Для москалів, усе несхоже з московським було еретичством і зрадою православ'я. На зверхнім виявом цієї московської лихи було повсякчасне змагання Москви до повного державного, мовного, економічного й релігійного централізму, до повного „обрусіння“ усього, що немосковське.

Ті змагання Москви дуже давні. Своїми початками сягають вони релігійної діяльності 16 століття, коли то Москва палила твори нашого славного проповідника Транквіліона Ставровецького (16 століття), коли то катехизм Лаврентія Зизанія справляли по наказу москалів, де мовляв, вони не розуміли „литовської (!) мови“. А далі, по черзі пішли переслідування, мов згідно з устійним планом.

1654 р. — по злочасній Переяславській Унії (Хмельницького з москалями) — патріарх Іоаким видав указ проти „польської й литовської печатки“, і заборонив малошю не все тодішнє українське церковне письменство, теж спалено тоді І. том „Четий-минеї“ нашого проповідника Дмитра Туптала Ростоцького, а далі ці теми виправлено „по великій коросійській грамматиці“. Явна ворожість до української мови виступає в передмові до московського видання „Бесід“ І. Золотоустого 1709 р. Видавець явно-славно признає, що придержується російської мови і російського правопису.

Згодом появляються урядові підручники про „правильну“ (російську) вимову букв, і на силу їх уводиться до українських шкіл. А 1720 р. цар Петро I видає указ, щоб печатати книжки тільки по російськи, щоб „никакой разниці і особого наречія в них не было“. Всі видання мусили перейти через цензуру, що випускала в світ тільки ті українські книжки, що в нічому не відрізнялися від московських. З усіх церков в Україні поконфісковано з часом старі українські книжки, знищено їх, а на їх місце позаводжено нові — зросійщені.

У 18 ст. заведено в Київській Академії, а також по всіх школах України російську викладову мову. — Нічого й дивного, що освіта в Україні хилилась до упадку.

В 16 і 17 стол. були по всій Україні численні друкарні: в Києві, в Острозі, Дермані, Чернігові, Новгороді Сіверському, Почаєві, Кременці, Стратині, Заблудові і т. д. — але з часом усе те підпадає, а в 1729 р. чернігівську друкарню вивезено до Москви. 1800 р. цар Павло I заборонив був навіть будувати церкви в українському трибальному стилі. Та наявна обрусительна політика Москви почалась від Катерини II, яка руйнуючи Запорозьку Січ і ретинчи автономності гетьманської України — робила це в ім'я повного „обрусіння“ усього, що українське. Проте, не зважаючи на переслідування, українське слово починає поволі оживати, а початок 19 ст. приносить навіть певну полеху йому. Та коли в 1847 р. заарештовано Кирило-методієвських братчиків (Шевченка, Костомарова, Куліша), московський уряд поконфіскував усе, що було тоді в продажі на ринку українською мовою.

В р.р. 1862—87, російська цензура пропустила всього тільки одну популярну українську книжку. Приходять врешті ганебні часи Валуєвського (1863) і емського (1876) указу — явного заборони українського слова в Росії, друкованого як і живого. (Далі буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО
В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО
НАРОДНОГО СОЮЗУ.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ДЕ СТОІТЬ ГАЗЕТА?

Великий щоденник „Нью-Йорк Ворлд-Телеграм“ приносить у числі з 8-го лютого статтю відомого фейлетоніста Гейвуда Бруна про Рузвелтів проект реформи суду.

Гейвуд Брун починає статтю: „Я хочу отримати відомості з натиском, що я стою за пропозиції президента Рузвелта про реформу суду“.

У тому самому числі того самого часопису відомого фейлетоніста Дороти Донбар Бромлі пише теж про проект Рузвелта щодо реформи суду. В цій статті Бромлі заявляється виразно проти проекту Рузвелта.

У тому самому числі є й передовиця на ту саму тему. Редакція пробує пилити по середині, не займаючи ніякого крайнього становища, але з тону статті видно, що вона стоїть проти проекту Рузвелта. Однак редакція не забороняє Гейвудові Брунові сказати дуже крепкі слова на оброну проекту Рузвелта. І певно не потягне його до відповідальності за його статтю проти статті редакції.

Це могло б декому видатися доказом безхарактерності газети. Або

принаймні доказом, що вона сама не знає, чого хоче. Як питати американських редакторів про посягання таких явищ, вони відповідають, що такі подвійні голоси в їх газетах означають, що деякі справи не мають всіх аргументів за собою чи проти себе, що деякі справи власне такі сумнівні, що важко сказати з повною певністю, яке становище до справи зайняти.

І ГЕНЕРАЛИ СУМНІВАЮТЬСЯ.

Волтер Миліс написав на основі своїх спостережень книжку про міжнародне положення в Європі під заголовком: „Viewed Without Alarm: Europe Today“.

Книжка цікава тим, що автор приходить до висновку, що в Європі війни відійти не буде.

Одним з головних аргументів, на котрі він опирає свій висновок, такий противний висновкам інших авторів і спостерігачів європейських відносин, є той, що генерали в 1914-тім році були себе досить певні. Вони думали, що знали, що роблять. Нині навіть генерали не переконані з певністю пре щонебудь, а політики ще менше.

Отже небезпечно пускатися на війну, якщо ніхто не може бути певним її вислідів.

ГЕНЕРАЛИ Й НАРОДНІ МАСИ.

Інший спостерігач Європи в теперішній пору, Річард Фройнд, що теж написав недавно книжку про можливість війни в Європі, приходить до іншого висновку на основі інших спостережень.

Замість дивитися на генералів і політиків, він дивився на народні маси, і на основі спостереження мас прийшов до переконання про недалекість війни в Європі. Він розуміє так: миттєва структура, що була складена по світовій війні побідними альянсами, вже розложилася. До нового зриву

досі не приходило тому, що народні маси були змучені війною. Побіжені не мали надії на можливість перемоги.

Нині, каже Фройнд, це все основно перемінлося. Нинішні народні маси це зовсім не ті, що були давніше. Підросли нові люди, які не знають умучення війною, які не мають страху перед невдачею війни, які мають надію в свою перемогу в війні.

Це, на його думку, є гарантією, що війна може вибухнути кожною хвилиною.

ПУШКІНСЬКИЙ ЮВІЛЕЙ.

Москалі святкують ювілею смерті московського поета Пушкіна, що якраз сто літ тому погіб у поєдинку з офіцером.

Святкують його передвісім у Росії. Большевики зробили з нього щось у роді предтечі комунізму. Святкують його московські націоналісти на імміграції в Європі, представляючи його за великого пророка московського націоналізму. Святкують його й на московській імміграції в Америці, причому всякий малює його таким, якого йому треба.

За москалями взяли святкувати його й наські москалі з „Карпатської Русі“. За старою приповідкою: коня кують, жаба ногу наставляє.

ВЕЛИКИЙ ПОЕТ: І ДЛЯ ПАНІВ, І ДЛЯ ХЛОПІВ.

„Свет“, наприклад, написав про ювілей Пушкіна довгеньку статтю.

Отже хвалить Пушкіна за те, що його читають і освічені люди і прості мужики.

І той Пушків, каже „Свет“, ширив у Галичині національні свідомості серед інтелігенції й серед селян.

І його твори популярні, каже „Свет“, і серед галицької інтелігенції й серед селян.

По що таке пишеться? Чи на те, щоби підчеркнути, що пан то не хлоп, чи на те, щоби показати, що Пушкіна читають не тільки хлопці, але й пані?

ТЕЖ ІНТЕЛІГЕНЦІЯ.

Писання „Света“ про те, що Пушкін ширив серед інтелігенції національну свідомість, замітне.

Виходить, що є інтелігенція без національної свідомості.

Інтелігенція?

НАЦІОНАЛЬНА МОВА?

Пише „Свет“, що відколи галицька інтелігенція й селяни запізналися з творами Пушкіна, московська літературна мова дістала серед них право горожанства.

Лиш подивіться, до чого довело це набрання права горожанства: „Молодь часто вчилася її (літературної московської мови) з німецьких підручників“.

Виходить, що молодь знала краще німецьку мову, ніж московську літературну мову.

— Я читав твою останню повість. Чому ти мусиш впроваджувати до акцій аж три вбивства та три смертні випадки? — Мій любий, таж я мусів увести до повісті трохи життя!

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ФІЛАДЕЛЬФІЯ, ПА.

З руху між жіноцтвом.

Наша громада при вул. 23-тій і Бравн не є велика, але зате активна й патріотична. Є в нас: аматорський кружок, дитяча вечірня школа, 324 відділ У. Н. Союзу, жіноче товариство ім. Ольги Басараб. Члени беруть теж участь у політичній житті. Все те ведеться у згоді, а доходи з театральних вистав, концертів чи інших подібних імпрез ідуть на різні народні цілі. Та наші жінки організували ще поширення нашої організації життя. На зборах жіночого товариства представниця пані Горюхівська пригадала, що цього року в літі відбудеться у Філадельфії конвенція Союзу Українок Америки, на яку прибудуть жінки з різних місцевостей. Тому саме Філадельфія повинна виказатися великим числом українських жінок, зорганізованих у рядах Союзу Українок. Під час живої дискусії всі присутні завилися за поширення організованих жіночих рядів. А тепер треба приступити від слів і заяв до діла.

Ольга Фостик, секр.

ВІДОЗВА

До односельчан Настасова, пов. Тернопіль.

Відзиваємося до вас, громадяни села Настасова, з вірою, що ви не забули ще рідного краю, що тужите за тою землею, в якій поховані кости ваших предків, і співчуваєте з нашими братами в Україні. Звертаємося до вас з великою просьбою: прийдіть нам з матеріальною поміччю і своїми жертвами допоможіть нам сплатити довг, який тяжить на нашому місцевому домі „Просвіти“ в Настасові. Цей довг виносить три тисячі злотих (ко-ло 600 доларів).

Наша домівка „Просвіти“ була в часі війни знищена. По

війні ми взяли до її відбудови і в тім прийшли нам з поміччю наші брати-емігранти, приславши \$80; решту ми зібрали самі між собою. Дім ми трохи поправили. Але по кількох літах цієї поправи показалося, що в часі війни дерево на даху перегнило, а дахівка знищена. Домові грозила руїна. Тому виділи чималий „Просвіти“, щоб заповнити руїни цілого дому, що служить нам за нашу народню святиню, рішив перебудувати його цілком, у той спосіб, щоби прибудувати цілий поверх, затуляти новий дах і покрити його бляхою. Ця поправа коштувала одинадцять тисяч злотих. Шість тисяч жертвували місцеві громадяни, а на решту суми взято позичку в українським кооперативним банку в Тернополі на такий підстав, що виділи читальні буде давати різні вистави, концерти, фестивали і в той спосіб буде сплачувати довг. Який час цей план навіть нам добре вдавався і ми навіть сплатили три тисячі злотих. Але далі зайшли одії, які перекреслили наші розрахунки. Сплата довгів припинилася і тепер банк своїх претензій упоминається.

Після події, що сталася 30 серпня 1936 р., в якій упав бл. п. Михайло Лапчак, бувший член виділу, як скарбник при продажу білетів на виставу, влада припинила всяку діяльність у домі „Просвіти“. Як вам мабуть відомо, того вечора запроданні червоної Москви, комунарська місцева банда під проводом свого агітатора комунізму Івана Бичека напала на дім „Просвіти“. Намперед комунари дали кілька стрілів, а опісля напали на дім, повививали всі вікна, поламали двері, понизили образи. Рівночасно кинулися на виділі читальні і в немилосерпний спосіб змасакували бл. п. Михайла Лапчак, оставляючи його цілого в крові. Серед страшних мук він скінчив життя. А через те наша громада потерпіла найбільшу втрату,

бо стратила свого ідейного і жертволюбного чоловіка, який ціле своє життя працював на народній ниві. Комунарська банда також тяжко побила нашого голову „Просвіти“, Семка Кураша, і молодого члена „Просвіти“, Михайла Задуляка, сина Тимка з Куринівки. Потім та банда комунарів пішла в село і всім свідомим громадянам села біла вікна, рубала двері і паркан. Нищила все, а коли хто попав їм у руки, того тяжко побивали. Не пощадили навіть 85-літнього старця Тимка Базара, котрий благав їх: „Схаменіться, що робите!“ Однак не помогло, шаблем порубали йому голову і нещасний старець упав непитомий на землю. Банда, думаючи, що він уже вбитий, відійшла. Аж опісля син Гриць узяв покаліченого батька до кімнати і при помочі лікаря д-р Загребельного, що живе в нашій селі, привернув життя старцеві.

З тих власне причин адміністраційні влади заборонили всякі публічні імпрези і навіть не дозволяють на збірку доми „Просвіти“.

Тому підписаний виділі читальні „Просвіти“ в Настасові, не маючи змоги цього довгу сам сплатити, відноситься до вас, дорогі країни, і до всіх тих, що їм лежить на серці доля нашого села, з просьбою: прийдіть нам з поміччю і своїми жертвами допоможіть сплатити згаданий довг. Маємо надію, що наше прохання не останеться без відгуку і що ви нам допоможете в такій важній справі, за що ми вам будемо невмовно вдячні.

Настасів, 16 січня 1937.

Семко Кураш, голова;
Петро Жмурко, секретар.

Печатка.

П. С. Подаємо притім до відомо, що на цей заклик вже відгукнулись односельчани з Когоз, Трой і Ватервіл, Н. Я., і заклали комітет, який на перших своїх зборах зложив \$70 на вище згадану ціль. Цей комітет рішив не заперестати праці так довго, аж доки не буде сплачений увесь довг, що тяжить на домі „Просвіти“ в Настасові. До комітету ввійшли: Гр. Джинджиристий, з Трой, голова; Данило Зальопаній, Когоз, секретар; Олександр Бомба, з Трой, касієр; пані Е. Назаревич-Пиндус, заст. голови; пані І. Мадараш-Митар, заст. секр.; П. Джинджиристий, заст. касієра; І. Павуляк і І. Базар, контролери. Жерти просимо слати на адресу:

D. Zalopany,
40 Garner St., Cohoes, N. Y.

Влучна відповідь.

Одного саксонського вояка приловили на крадіжці. Хоч у крадіжці предмет не варт був більше як 20 таларів, воєнний трибунал засудив вояка згідно з обов'язуючими приписами на кару смерті. Коли генерал побачив, як вояка ведуть на смерть, сказав:

— Нешасний! Ти нарадив своє життя для марних 20 таларів.

— А чи до сто чортів я не наражував мого життя щодня задля двох фенігів? — сказав вояк.

Треба згадати, що 20 фенігів це тоді була денна плата вояка.

Ця зручна відповідь так сподобала генералові, що помилював засудженого.

В дівочій школі.

— „Любий“ — яка це часта мови?

— Прикметник.

— Добре. Скажи мені ступінь вищий і найвищий цього прикметника!

— Наречений... Муж...

ЧИМ ЛЮДИ КОРИСТУВАЛИСЯ З ПРИРОДИ ДЛЯ ВІЙНИ

Сьогодні будуча війна цікавить мільйони людей і є найпопулярнішою темою гутірок. Тому буде теж цікаво довідатися, чого люди навчилися від природи, щоб опісля використувати це на війні.

Сьогодні лише всміхнемось, коли в кіні бачимо як с'к'р'аво помальованих воїнів примітивних народів. Яскраві однострої, такі улюблені в деяких державах, безвартісні у новітній війні. Бо люди, на від природи навчилися, що сотворіння, виставлені на велику небезпеку, мають незамітне забарвлення. Тому під час світової війни армії всіх держав рішили змінити вояцькі однострої, щоби були незаметні кольором, так, що вояка тяжко заперімітити на терені, так як наприклад тяжко пізнати пильного коника-стирбунця серед зелених трав, у яких він живе, або заяця сіро-бурий барви серед поля.

Передвісім стараються всі армії, щоб літаки висоті якнайтяжче можна було розпізнати. Англіїцям вдалося під час війни помальовати літаки якоюсь спеціальною фарбою так, що ворожі обсерватори не могли їх заперімітити, коли вони дивилися з землі! Може бути, що англіїці взяли тут собі зразок із природи, який мають у природно-науковому музею в Лондоні. Є це випихана качка, на якій може кожний добре бачити, як розумно забарвила природа пір'я тій качці. Хоч живить тієї качки білий, то таки чудово зливається із сіро-синім небом, бо качка освітлена згори, а живить її в воді. Завдяки цьому качка стає невидною для обсерватора з землі. Природа ще й перевищила англіїців у тому, що забарвила хребет качки на сіро-брунато, так, що вона при погляді згори (головно коли летить низько над землею) спливає зовсім із барвою землі. А про те не подумали англіїці при своїх літаках.

Знову ж воєнна флота взяла собі примір із водних сотворін. Відомо, що багато водних живин мають під животом яскраві плями. Змисл того забарвлення є в тому, щоби ті живини виставлені на часті напади зі споду. Яскраві плями спричиняють таке розпорощення, що ворог збитий зовсім з пантелику, бо не може знати, в якому напрямі тварина порушається. Саме тим приміром покоришувалися воєнні кораблі у світовій війні, як обороною проти нападу підводних човнів. Кораблі малювали на різні збори, звичайно чорними, білими та синіми барвами, щоби фальшивою перспективою та відзеркалюванням у воді збити в пантелику ворога, куди корабель порушається. Це перешкаджало підводним човнам зайняти влучне становище для нападу. Тим то звичайним, однак помисловим наслідуванням природи сфальшовано напрям корабля.

Неправильними взірцями, які розпорощують тілесну форму, користуються теж тенки, щоб їх не спостерегли вороги. Так само, як яскраво забар-

влені звірята дуже легко впадають в очі в природисних збірках, так теж дуже впадають в очі тенки на вулицях міста. Однак в терені їх форма для обсерватора з літака розпадається в низку дрібних плям, які зовсім спливають з тереном. Так то при помочі тих узорів і пристосовуючого забарвлення борються тенки перед літаками.

Лише яскравих одностроїв не може вживати новітня армія. Таких одягів уживали воїники у старинних і середньовічних часах і досі вживють їх примітивні племена. Воїники диких племен малюють грізно свої тіла та щити, щоби викликати жах і переполох. Це був теж змисл фантастичних одягів старинних і середньовічних воїнів, які рахувалися з психологічним наслідком, який викликають своїм виглядом у неприятеля. Тоді, розуміється, психологія людська була інша, людина легко піддавалася впливам наслідком закорінених забобів.

Та хто зна, яке було перше враження англіїських тенків, коли б ці механічні потвори були страшно помальовані! Бож і найвідважніший вояк підлягає психологічному перестрахові, який в ньому викликає уяву, що підсвідомо живе в ньому з давніх давен.

СОЛІНГЕН — МІСТО В ЯПОНІ.

Якими способами послугуються японці, щоб із своїм крамом продістатися на світову торгівлю.

Солінгенські промисловці останніми часами дуже зачудувалися, бо ствердили, що у світовій торгівлі оферують продаві різні вироби з охоронною маркою „Солінген“ по дуже низьких цінах. Стали слідкувати та ствердили, що все те, це японські бритви, ножі й ножиці, з написом „Мейдін Солінген“. Ті японські товари мали великий збут, бо були дуже дешеві. Тому, що було очевидно, щоби не порушено закон про охорону марку, звернулися дипломатичним шляхом, щоб перешкодити цьому тяжкому шкодженню німецького промислу. Вислід був несподіваний. Японці претварялися відповіли, що все тут у найбільшому порядку та що японцям блі у світовій війні, як обороною проти нападу підводних човнів. Кораблі малювали на різні збори, звичайно чорними, білими та синіми барвами, щоби фальшивою перспективою та відзеркалюванням у воді збити в пантелику ворога, куди корабель порушається. Це перешкаджало підводним човнам зайняти влучне становище для нападу. Тим то звичайним, однак помисловим наслідуванням природи сфальшовано напрям корабля.

Ті японські методи наносять німецьким промисловцям із Солінгена велетенські матеріальні й моральні шкоди, бо підкопують довгою та нечесною працею здобуту світову славу солінгенських сталевих виробів.

! ЩЕ РАЗ НА ЖАДАННЯ ПУБЛИКИ !

В НОВІЙ ОБРІЗЦІ

УКАЇНСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ

—:—:—: відігране буде —:—:—: В СУБОТУ, ДНЯ 27. ЛЮТОГО 1937 Р.

ГОДИНА 7:45 ВВЕЧІР.

В УКРАЇНСЬКІМ НАРОДНІМ ДОМІ В НЬО ЙОРКУ
СТАРОСТУ ГРАЄ АРТИСТ П. МИКОЛА КАРЛАШ

Всім картин: Сватання, Віноклетини, Розплетини, Благословення, Перепій, Випук, Посад, Дарування і Віват, Зачіпчини. — Старокраєві звичаї і обряди.

40 ОСІБ ХОРУ — ТАНЦОРИСТИВ 12

Чудові гуцульські костюми — Танці: козачок, коломийка, аркан, козак.

Ціни нумерованих місць \$1.00, 75 і 50 центів.

Тикети до продажу в П. Білшара, менаджер Нар. Дому, та в сторках „Сурма“ і „Наш Базар“. — У вечір вистави при касі.

37

Календар ПРОСВІТИ

З МІСТ:

Календарна Частина: Церковний календар, Астрономічний, Скорочений, Постійний, Господарський, Ловський, Грибовий; Записник; Згаданий характер року; Таблиця обчислення відсотків; Поазбучний спис старих слов'янських імен; Міри і ваги, і т. д.

Література й Наука: Найбільший подвижник Галицької Держави; Марія (Стефанія); Як почалася революція в 1917 році в Росії; Перші дні революції в Києві; Українство в Туркестані; Русалка Ліствар; Бойківщина; Вишивки; Народні традиції в держах і хатах; Ювілей телефону; Людина з факсом; Спорт, і т. д.

Освіта й Виховання: „Просвіта“ — колись і тепер; Іван Франко в Романові; Зразкове село; „Просвіта“ на Закарпатті; Нові почесні члени Т-ва „Просвіта“.

Порядник: Бережін здоров'я наших дітей; Часник — лік на рака; Умови недуги; Ветеринарний порядок; Сторінка для господарів; Маєткові й податкові інформації, і т. д.

Ціна Календаря „Просвіти“ — 60 ц.

„СВОБОДА“

83 GRAND ST., (P. O. BOX 346), JERSEY CITY, N. J.

ПРЕДТЕЧІ ФОНОГРАФА І "РОБОТА"

Думка штучно наслідувати людську бесіду, постройти "говорячу машину" — далеко не нова, а заходи для здійснення цієї думки сягають у далеку минулину. Не десятки, а століття відділюють нас від цієї минулини. Ще в тринадцятому столітті регенбурзький єпископ, Альберт Больштед, вчинив важний, як на ті часи, винахід. Він збудував людську фігуру, якогось дверника, що не тільки відчиняв двері, а й досить виразно виставляв прохочим товаришам привіт: „Бітте, Оер Гнаден!“ („Прощу, ласкавий пане!“). Та недовго пожив на світі той всіми люблений автомат. Якийсь забобонний панок так перелякався цієї говорячої машини, що взяв її за якусь диявольську штуку. Не надумуючись, кинувся з дручком на невинного дверника та наніс йому стільки ударів, що автомат замовк навіки. Можна уявити собі розпуку й горе єпископа: до кількох хвилин забобонна рука знищила його тридцятилітні тяжкі труди.

В половині 18 століття винайшли два брати Ле Дроз у Швайцарії кілька говорячих машин для еспанського короля Карла VI. Ті машини, то були мотироніжні звірята, а також птахи та наслідували дуже вірно природний голос звірят. Головно звертали на себе увагу мекаюча рвця та пес, що стояли на сторожі овочів. Досить було взяти з кошика один овоч, а пес зараз починав голосно гавкати, і то так довго, доки овоч не покладено на давнє місце.

Говорячі машини робили в початках для забави, однак вже й тоді вчені велику будучину пропрокували тим забавкам. Славний математик Айлер (1707-1783), ще як професор у Берліні, писав 1761 року таке про говорячі машини: „До важніших винаходів належати буде апарат, який міг би точно наслідувати всі звуки нашого голосу. Коли такий апарат винайдуть і буде можна при допомозі клявішів (як при фортепіані) видобути з нього різні голоси та слова, тоді й перевертатиме у світі величезний. Проповідник або бесідник, що не має доброго голосу, буде мотти на таким апараті свою проповідь або промову відіграти, як органісти відіграють музичні кусники на своїх інструментах“.

Від часів Айлера багато вчених трудилось над машиною, яка штучно наслідувала би людський голос. Найшасливіші висліди досягнув віденський механік Фабер. Його „говоряча машина“ вдовольняла загального признання. Та й було що, як на тодішні часи, подивляти. Ця машина то був автомат у формі людини, що вимовляла зовсім докладно цілі фрази та речення, раз шепотом, раз голосно, а також спірала. Всі мовні органи, які має людина, в тій машині були вірно наслідувані, а повітря, потрібне для вимови звуків, надмухували в машину штучними міхами. Замість гортанки вправив винахідник у той автомат кавчукові струни, то коротіші то довші, що збільшували звучність і мелодійність голосу, який добувався з нутра машини.

Славний віденський хірург Більрот (1829-1894) в 1875 році завдав був собі таке питання: Коли бездушна машина може поодинокі звуки та слова вимовляти, чи не можнаб таким приладом повернути бесіду людям, які втратили її наслідком недуги або наслідком операції. Сам Більрот виконав був смілу операцію на однім пацієнті, а саме вирізав йому знищену раком гортанку. На місце природної гортанки вставив Більрот штучну з твердого кавчуку і справді пацієнт відзискав бесіду. Ще ліпші висліди при операціях гортанки досягнули новітні німецькі лікарі.

Петро, старий парубок, сидить із приятелем при віві.

— Ах так, чоловік старіється — зітхає — це видно щораз виразніше.

— Як?

— Давніше питали мене жінки: „Чому ви не женитесь, пане Петре?“

— Тепер питаються мене: „Чому ви не оженилися?“

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

З КОЛЯДИ НА ВИЗВОЛЬНУ БОРотьБУ.

Шікаго, Іл. ОДВУ і МУН ч. 47, \$43.40. Сейлем, Масс. МУН ч. 60, \$14.25. Менвіл, Р. Ай. МУН ч. 53, \$15.50. Провіденс, Р. Ай. ОДВУ ч. 17, \$25. Вільмінгтон, Дел. ОДВУ ч. 35, \$22.50. Гартфорд, Конн. К. Ярославич \$2; М. Ярославич \$1. Корона, Л. Ай. Громадяни Дички \$2. Бруклін, Н. Й. М. Демидчук \$1. Коргоз, Н. Й. О. Лесняк \$1. Нью Йорк, Н. Й. С. Маліса \$2; коляда 11 від. ОДВУ \$183.25.

На річкові цілі: Шікаго, Іл. від. ОДВУ і МУН, ч. 47, на інвалідів і на Рідну Школу по \$5. Сейлем, Масс. МУН, ч. 60, на Рідну Школу \$14.25. Провіденс, Р. Ай. ОДВУ ч. 17, на Рідну Школу \$15.45. Вільмінгтон, Дел. ОДВУ ч. 35, на Рідну Школу \$10. Канада. Н. Тимішів на політичних в'язнів \$1. Нью Йорк, Н. Й. 11 від. ОДВУ з каси \$100; на християн у громадині Гельнерів зібрано \$76; відділ 204 У. Н. Союзу з нагоди річних зборів жертвував \$25. Вогтсвіл, Н. Й. ОДВУ ч. 21, \$11. Алентаві, Па. ОДВУ ч. 23, з посвячення прапорів \$30. Сиракуз. Н. Й. ОДВУ ч. 9, за відзначки \$12, з пушки \$1.19, за збірки \$5.75, разом \$18.94. Бріджпорт, Конн. Лука Сарабун \$1. Клівленд, О. Жін. Відділ ОДВУ ч. 8, \$5. Гейтсрем, Міш. ОДВУ ч. 4 збірка на ювілею громадян Крупків \$15. Канада. Н. Тимішів \$1.

Центральна Управа ОДВУ.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Коляда на Рідний Край.

Комітет національних товариств рішив вислати колядників на новий, 1937 рік. На колядників зголосилися зі стар-

ших громадян: Т. Паньків, К. Гук, М. Колісник, К. Чагарин, К. Суліма, І. Паньків, І. Стрик, П. Зарівний, К. Альтрехт, П. Гук, О. Колісник, М. Чагарин, З. молодих: І. Лисий, В. Дулін, О. Козольський, В. Коцюба. Коляду зложили такі жертвувачі: по \$2: О. В. Касків, Ю. Самборський (\$1 на Рідну Школу, а \$1 на визвольну боротьбу); по \$1: П. Сталецький, О. Литвиненко, А. Швец, Йосифа Панковська, С. Свиначук, П. Стойко, П. Заць, М. Підгородський, І. Рапко, Д. Королішин, І. Околіта, О. Косюк, П. Клекот, М. Колерчук, Марія Бардачевська, М. Кінаш, Н. Вещал, І. Ходоровський, А. Дзяман, І. Затонський, А. Борис, І. Гуцал, Параскевія Липська, Н. Герман, Людвик Бурочок, Я. Шаравара (з Глестон, Масс.), В. Бурак, І. Малинчук, Л. Самборський, І. Чагарин, Д. Лукинич, М. Кінаш, Д. Герман, І. Телер, Й. Кава, О. Колісник (на визвольну боротьбу 50 ц. і на школу 50 ц.); В. Козак 75 ц.; П. Гук (на школу 50 ц., а \$1 на визвольну боротьбу), І. Паньків (визвольна боротьба \$1, на школу 50 ц.); по 50 ц.: П. Гудз, К. Суліма, Л. Ганчарик, Варвара Ремінік, І. Грядюк, І. Рогожин, М. Глядик, Д. Піжинський, І. Сарахман, І. Галонішка, А. Гурняк, Е. Липський, Н. Житарук, А. Королішин, І. Туз, Е. Петрович, О. Рогожинський, В. Колитко, Ф. Гнецко, Г. Вітушинський, Д. Бардачевський, М. Кошуба, А. Басан, М. Богочин, А. Свірська, К. Альтрехт, М. Яцишин, М. Пророчок, І. Стрик, А. Сирота, П. Зарівний, М. Карась, К. Корніцький, Н. Суліма, В. Липський, О. Кравець, І. Прощинин, А. Марпилюх, А. Писарук, М. Скорий, І. Глинка, І. Городівський, Д. Лукинич, О.

Нерівніський, Т. Кіда, М. Камфонік, І. Гречух, С. Мостецький, П. Коцюба, А. Пророчок, І. Сорокати, А. Лапчинський, Н. Гордовський, Ф. Стрик, П. Романович, А. Коліда, А. Зарічак, В. Кучирява, І. Коцюба, О. Чубай, Т. Лаба, Д. Нитка, Й. Романович, С. Дамага, В. Романський, Ю. Іванович, М. Грошовий, А. Боднар 35 ц.; П. Кідак 30 ц.; по 25 ц.: Т. Пригарський, І. Виспінський, І. Прокопчук, А. Зеленський, М. Сербай, І. Квасницький, В. Барнак. — Разом закріплено на Рідну Школу в краю буде подано цілише. Тепер вислаємо через Обеднання на Рідну Школу на західній Україні від Польщі \$76. Висладе коштує 15 центів. Комітет дякує усім жертвувачам і колядникам.

За комітет: І. Околіта, Й. Галонішка, М. Чагарин.

БРІДЖПОРТ, ПА.

Коляда на Рідну Школу.

Підчас свят Різдва Христова молоді школярі забажали піти з колядою на Рідну Школу. Хоч замість поміччів вони мали перешкоди зі сторони старших, то всітаки доконали свого. В першій мірі попросили о. Е. Бартіша, щоб їм допоміг і щоб виглосив у церкві про їх намір. О. Бартіш радо це зробив і завізав вірних, щоб ширше прийняли школярів та щоб жертвували те, що хто може.

Вечором на Богоявлення малі діти з радістю пішли колядувати, горді з того, що зроблять корисне діло, яке заведуть старші. Зібрався такий гурт колядників: дві сестри Кушнір, Віра Сарабун, М. Вовк, Гродзіньська, П. Верховська, А. Козак, В. Козак, В. Брінгалевиц, І. Гродзіньський. Жертвували такі особи: по \$1: М. Буката, К. Муштук, М. Гнидович, К. Муц, К. Сарабун, І. Влох, Ю. Кушнір, К. Білик, С. Волошин, І. Шевчук, К. Буря, І. Гродзіньський; по 50 ц.: К. Бичик, І. Шибал, М. Козак, М. Шаравара, І. Кіос, М. Стельмак, М. Панчак, І. Соколовська, П. Вовк, М. Савини, М. Вовк, М. Бовгань; по 25 ц.: М. Чернецька, І. Хрома, М. Юшак, М. Калинович, М. Верхвська, С. Козак, Й. Бабій, Н. Н. Разом \$28. До краю висламо через Обеднання \$13.25, а решту, в сумі \$6.75, передано на місцеву рідну школу в Бріджпорт, бо так собі бажаючі деякі жертвувачі.

Люди гарно приймають наших молодеческих колядників, тільки така особа, якій найбільше повинно би залежати на дітях, відправила їх з порожними руками.

Громадянин.

ФІЛАДЕЛЬФІЯ, ПА.

На народні цілі.

В суботу, 23. січня, відбулося в укр. кат. церкві вінчання панни Мирослави Затонської з гом. Емілем Сеньковським, офіціантом у міських полатковій уряді. Опісля був у домі батька молодого обід, на якому була рідна молода й молодого та кілька гостей. У часі обіду привітні не забули за Рідний Край та жертвували \$20.50, признаючи \$10.50 на інвалідів і \$10 на політичних в'язнів. Жертви зложили: Ілія Затонський, батько молодого, \$5; Василь Граб \$2.25; пані Марчук і панна Марчук \$1.25; Євгенія Затонська, Е. Сеньковський (молодий), Мирослава Сеньковська (молода), В. Сеньковський (батько молодого), Кат. Сеньковська (мама молодого), Ксенія Буцацька, Марія Сеник, В. Канюка з дружиною, Й. Лівак, Мирослава Лівак і пані Лізавет до \$1; Е. Сеньковський і Т. Задорожний з дружиною по 50 ц. Гроші висламо через Обеднання.

ОРИГІНАЛЬНЕ ПАНОПТИКУМ.

В столиці Данії відкрили вигадливі промисловці на короткочасний час оригінальне паноптикум, яке мало б чимало поведливих відвідувачів, якщо його не булаб закрита в пору поліції, а підприємці не булиб командували під ключ. До цього оригінального паноптикуму не всі мали вступ — тільки п'яні. Якщо якийсь на підпитку добродій виявиться самітний пізнім вечором на вулиці, до нього приступає посередник і запрошує на чудесну виставу, де можна побачити дуже п'янтні і привабливі картини красунь.

Найчастіше п'яні приймають таку пропозицію без ніяких вагань і йдуть до захвалюваного паноптикуму. Заманений гість опинюється перед входом до підземелля з темною пивницею. Тут кажуть гостеті доволі довго ждати, що ще більше скріплює його цікавість. Вкінці гостя ведуть до дерев'яної стіни. Там вирізані отвори, що відповідають більш менш величині людської голови. Підхмеленому гостеті кажуть устроїти в цей отвір голову, щоб побачити оригінальні й цікаві речі. Цікавий виконує точно всі доручення, пхає голову в отвір і бачить, — що нічого не бачить.

Але, щоб скріпити враження, один із прислуги пускає в рух підйому і на голову цікавого п'яниці спадає щось ніби ніж гільтини, і так стискає п'яного, що він не може навіть ворохнутись. Підчас того „прислужні“ найстокійніше у світі вичищують гостеті викищені. Тоді звільнюють гостя.

Викидають його на вулицю. Очевидно, що заки п'яниці опритомніє і зрозуміє, що з ним сталося, не може собі пригадати ні околиці, ні вулиці, ні числа доми, де міститься „оригінальне паноптикум“.

Один менше п'яний гість прочував у пору, поклавши поліцію і разом з поліцією відшукав льокаль паноптикуму та його власника. Виявилось, що співників було п'ять і всі вони добре заробляли, бо кожної ночі бодай кілька підхмелених гостей лакомились на всякі дива.

PAIN-EXPELLER
Коротке лікування-вигода і подешеві коли болить м'язи.
ПЕІН-ЕКСПЕЛЛЕР
відомий загально в країні цілий родині через три генерації.
LINIMENT

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ПОТРІБНО ДІВЧАТ до домашньої роботи, до допоміжних матеріалів, кухарок і ін. Платня \$30, \$40, \$50 і \$60 місячно. Голоситися на адресу: HUDSON EMPLOYMENT AGENCY, 910 Bergen Ave., Jersey City, N. J.

ЛІНДЕН, Н. ДЖ.
На продаж ГРОСЕРІЯ І ДЕКАТЕ-СЕН ШТОР, з добрим положенням на українських землях, біляне виробництво, з принципіального здоров'я власних продажів дуже глибоко.
Маю також САЛОНІ, ЛОЖІ І ПО-МІШ, по шістьох кімнат. В Ліндені виходяє з двох фаворитів і багато. General Motor Co. має дуже незалежного п'яниці, де буде потрібно козо 2,000 р. бачити. По бачити інформації шпінт до: PETER EZAYUK, 515 Hudson St., Linden, N. J.

ВЗОРИ
канва, нитки до вишивання Д. М. С. і стемповані ріш. Пишіть по каталогу до UKRAINIAN BAZAAR, 97 Avenue A, New York, N. Y.

Д-Р ЮРІЙ АНДРЕЙКО
УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР,
ХІРУРГ І АКУШЕР
321 E. 18th STREET,
between 1st and 2nd Avenues.
NEW YORK, N. Y.
Tel. GRAMERCY 5-2410.
Урадові години: рано від 10 до 12, ввечір від 6 до 8, а в неділю рано від 10 до 12.

БОЛІ НІГ.

Рані на ногах, опухлі ноги, набряклі жила, болячі ноги, флегма (запалення жила), напухлі або болячі коліна чи кісточки і реальні ноги успішно лікуємо новими європейськими методами без операції.
Офісові години: щоденно від 2 до 6, а в понеділок і четверг від 2 до 8.

L. A. BENLA
320 W. 86 St., New York City,
Близько Бродвею.
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СПЕЦІАЛІСТ
ГОВОРИМО ПО УКРАЇНСЬКИ

ІВАН БУНЬКО
Новий Український Удхертейер за-радище потрібним по ціні так дешево, як \$150.00. Обслуговує найкраще.
JOHN BUNKO
Licensed Undertaker & Embalmer
437 EAST 5th STREET,
NEW YORK CITY
Dignified Funerals as low as \$150.00
Telephone: Orchard 4-8088

ПЕТРО ЯРЕМА
УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК
ЗАНІМАЄСЬ ПОХОРОНАМИ
В БРОУК, БРОУКЛІН, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ
129 E. 7th STREET,
NEW YORK, N. Y.
Tel. Orchard 4-2568
BRANCH OFFICE & CHAPEL:
707 PROSPECT AVENUE
(cor. E. 156 St.), BROOKLYN, N. Y.
Tel. Ludlow 4-2568

ТАВЗАН І ЛЮДИ-ЛЕОПАРДИ.

(113)

Темними стежками, крізь гущі непроглядних нетрів, пробивався гурт людей ватажка Боболя, в якому знаходилася також Калі Бвана. Вони вандрували вже по території карликів бебеків, а пізнати це можна було по тому, що хідники, вирубані і втопані карликами, були низькі. Щоб продовжити крізь них, люди Боболя мусили раз у раз згинатись.

Це ще більше томляло їх, а головню непривиклу до таких тяжких вандрівок біду дівчинку. На неї находила крайня втома. Нагло перед ними виринув маленький карлик і станувши у воєнній позі, намірив у них свого лука. Рівночасно зажадав: „Хто ви такі і чого шукаєте?“ На вид нього Боболь пристанув і рухом своїх рук пробував втихомирити карлика.

Маленький карлик з задиркуватою позою виглядав дуже смішно. Далі Бвана, який бай-дуже було, що він з ними зробіть, хоч втомлена була, за-сміялася. Але ті карлики, не звертаючи уваги на їх малий зріст, фактично були дуже небезпечні. Вони були значно сильніші, ніж це показувала їх будова, при тім дуже хитрі і жорстокі. Також їх стріли були затроєні.

Боболь знав їх добре. Тому, виступивши перед карликами, поважно відповів: „Ми йдемо у відвідини до вашого головного ватажка, Ребегі“. Змірявши їх оком, карлик сказав: „Ідіть за мною. Ватажок вас прийме радо, але тільки тоді, коли ви принесе-те пожину“. При тім він поглянув за хвально на дітяну, виставляючи свої гострі канібальські зуби.